

ישיבה בסוכה

נספח א

מקורות ללימוד

1 תפילה לשלום בית

אבינו שבשמים גואל ישראל מעבדות לחירות, המסתירנו תחת כנפיו. בישיבתנו בסוכה אנו מתפללים על כל מי שאין שלום בביתם, שאימה ופחד במעונם. פרוש עלינו סוכת רחמים וחיים ושלום והמצא לנו גאולה בקרוב.

(בהשראת תפילה שחברה בידי ארגון יהודי אמריקאי בשם 'שלום בית')

1 ארגון יהודי אמריקאי בשם 'שלום בית' חיבר בין חגיגות חג הסוכות לבין נפגעי ונפגעות אלימות במשפחה, וכן לאלה הסובלים מחוסר ביטחון תזונתי או אחר בבית. הם מציעים לתלות סרט סגול כקישוט לסוכה וכתזכורת מתמדת לקיומם של נפגעות/ים.

האם ואיפה לדעתכן/ם כדאי להפיץ ולחלק סרט כזה לקראת החג?
הציעו משפט, ציטוט משיר או פסוק שניתן להוסיף על הסרט הסגול.

שאלות

2 הישיבה בסוכה יכולה לדמות בית לא יציב, שאינו מעניק ביטחון ליושביו.

אילו מצבי חוסר ביטחון יכולים להתקיים בבית/במשפחה?
האם ובאיזו דרך ראוי להזכיר את אלה שמתמודדים עם קשיים אלו בסוכה?
באילו אירועים או מועדים אחרים ראוי להקדיש להם מקום?
באילו אופנים אזכור אוכלוסיות פגיעות או הזמנתן לסוכה הופך את הסוכה ליסוכת שלום?

שאלות לדיון

ישיבה בסוכה

נספח א

מקורות ללימוד

2 "סוכה" ו"שלום" זוג לא צפוי | ג'קי לוי

כמו הרבה שידוכים בשפה שלנו, גם "סוכה" ו"שלום" הם לא זוג צפוי או מובן מאליו. וזה בדיוק מה שיפה בו. כי מתוך ההצמדה בין המילים אפשר לקבל מושג לא רק בנוגע למה זה בכלל סוכה, אלא למה אנחנו מתכוונים כשאנחנו אומרים שלום.

כשאומרים "סוכת שלום" אפשר לדמיין שלום שכל מהותו קווי גבול רכים ומתנפנים. דפנות דקות של סדין. גג שאפשר לראות דרכו את הכוכבים ולהריח את הניחוח הטרי של טבע סתווי. זהו שבוע שבו הנדל"ן מאבד משהו מחשיבותו התהומית, וכולם נזכרים בחלום שלהם להקים בית על עץ. לא סתם ילדים אוהבים כל כך את סוכות. והמילים "סוכת שלום", גם אם לא יורדים לפרטים, מעלות על הדעת עולם שהוא גן עדן לילדים.

- שאלות
- ❓ באיזה אופן תיאור הסוכה כ-"גבול רך ומתנפנף" ו-"גג שאפשר לראות דרכו כוכבים" יכול לעורר תחושות חיוביות? האם ובמה תיאור זה מזכיר את חווית הישיבה בסוכה המוכרת לכן/ם?
  - ❓ אילו רגשות מעוררת הישיבה בסוכה עבורכן/ם?
  - ❓ מה הקשר בין שלום, דפנות מתנופפות וכוכבים בגג?

... בשנים האחרונות רובנו מדמיינים את השלום, אם בכלל מדמיינים אותו, כמשהו שמזכיר מבצר. חומה גבוהה, עבה ובלתי חדירה. הם שם ואנחנו כאן. שום קשר לסוכה, בכל אופן. כי גם כשיבוא השלום, כולנו מתכוונים לדפוק על הגג ולוודא שהוא עמיד... סכך של כפות תמרים או ענפי אקליפטוס לא בא בחשבון.

... לפעמים (כשחושבים על ביטויים ישנים כמו "סוכת שלום")... מה שקורה באותו רגע הוא שצירוף המילים נראה פתאום צורם ולא שייך לכלום. מצד שני, הביטוי יכול להזכיר לנו למה בעצם התכווננו כל השנים כשחלמנו על סוכה. או על שלום.

יש קשר עתיק בין המילה שלום לבין כל מה שקשור למרחב. בעברית של פעם "צר" הוא אויב, וכל מה שמתרחב, מתרווח ומרחיב דעת קשור לשלום ולפיוס. לכן כשנרגע הסכסוך הממושך בין יצחק אבינו לבין השכנים הפלשתים, הם חפרו ביחד באר וקראו לה "רחובות". כלומר - שלומות.

זה קרה אחרי תקופה שבה כל הבארות בסביבה גררו שמות מחרידים כמו "עֶשֶׂק" ו"שִׁטְנָה". מרחב זה שלום וסוכה זה שלום, וסוכה זה בערך ההפך ממרחב. האם שלום הוא סתירה פנימית? ואיך יוצאים מהסתירה הזו?

(מתוך "שלום שלום", ישראל היום, אוקטובר 2016)

- שאלות לדיון
- ❓ למה רומז הכותב כשהוא מתאר את השלום בימינו כ"חומה גבוהה", וכדבר שצריך לוודא עמידותו?
  - ❓ נסו לחשוב על המושג שלום לא רק בזירה המדינית. באילו תחומים נוספים ישנה שאיפה לשלום?
  - ❓ מבחינה לשונית אויב הוא 'צר', ומכאן ששלום הוא 'מרחב'. באיזה אופן אפשר לראות במציאות את השלום כמרחב?
  - ❓ האם לדעתכן/ם 'סוכה' ו'שלום' הם ביטויים משלימים או סותרים/מנוגדים?

חג האסיף

3 תלישות ושורשיות | גילי זיוון

למרות מטחי התותחים שהרעידו את ביתי, וצפצופי ההתראה של "צבע אדום", העדפתי שוב ושוב לחזור לפינות המוכרות בהן אני 'בעלת הבית' ולא אורחת, נאחזתי במקום הזה שנקרא בית.

חוויה אישית זו מובילה אותי לחוויית חג הסוכות ולסוכה אשר אנו עומדים להיכנס בשעריה. יותר מתמיד מהדהדות בי משמעויות החג הסותרות: חג האסיף של החקלאי היושב על אדמתו כנגד חג הסוכות של הנוודים במדבר. תחושת אמביוולנטיות עזה זו של תלישות ושורשיות כאחד, של ביתיות יחד עם גלותיות, הולכת ומתעצמת בחוויית הסוכה השנה.

(מתוך עוז ושלוש, גליון סוכות תשע"ה)

- איזה היבט של החג מעורר בכן/ם יותר הזדהות - האסיף של היושב בביתו או הישיבה בסוכות של הנוודים במדבר? ?
- לפי הרגשתכן/ם איזה מצב מבין השניים מתקשר יותר למצב של שלום? ?

שאלות

חג האסיף

קבע וארעי - מוסר ושלום | רות גביזון 4

... הארעי מסומל על ידי הסוכה, ואילו הקבע מתבטא בחג האסיף. מן המתח ביניהם עולים ערכים ומצוות של שלום: הכנסת אורחים, צדקה ועזרה לזולת, הסתפקות במועט והעדפת חיי הרוח על החומרנות.

- באיזה אופן אסיף היבול מבטא את מימד הקבע? מה הקשר בין קביעות לבין שלום?
- באיזה אופן צדקה, עזרה לזולת וכדומה הן מצוות של שלום?

שאלות

לעימות שבין ה'ארעי' ל'קבע' נודעת משמעות מחנכת גם לגבי היחס לארץ ישראל. מתוך העימות הזה אנו לומדים להעריך את העובדה שיש לנו מולדת לחיות בה חיים עצמאיים, לשמוח בה, להודות למי שהביא לקיומה, ולהכיר באחריות המוטלת עלינו לשמור עליה בעבודה, בהגנה, בשמירה על ערכי מוסר וביחסי רעות ושלום.

(מתוך: הד החינוך, ספטמבר 1994)

- מה הקשר בין ההערכה שלנו לקיומה של מולדת עצמאית לבין אחריות ויחסי רעות ושלום?
- מה כדאי שיהיה בסוכה כדי שהיא תביא לידי ביטוי יחסי רעות ושלום? חשבו על המבנה, האורחים, המנהגים ופרטים נוספים (אוכל, שירה, קישוטים).

שאלות

ארבעת המינים

5 ארבעת המינים - נגד פלגנות | הרב רונן לוביץ

אם מצוות הסוכה נועדה לבטל פערים חברתיים על רקע כלכלי, הרי שמצוות ארבעת המינים על הסמליות בה היא טעונה, באה למחות כנגד פלגנות על רקע דתי-רוחני. המדרש מסביר כידוע שכל אחד מהמינים מסמל סוג מסוים של יהודים... על מנת לקיים את מצוות ארבעה מינים כהלכתה יש הכרח בצירופם של כל ארבעת הסוגים. אין אדם יכול לצאת ידי חובתו בלקיחת ארבעה אתרוגים, יהיו אלה אתרוגים מהודרים ככל שיהיו.

ישנם כיום יהודים רבים המסתייגים מעיקרון זה. הם היו רוצים לראות את עם ישראל כעם הומוגני. בו כולם מזוהים עם אותו מחנה, מאמינים באותן השקפות עולם ומקיימים את אותו אורח חיים... עלינו לדעת שאי אפשר להתנכר לזרמים השונים... ואין לרקום תכניות ולטוות ציפיות תוך התעלמות ממרכיב השונות בו מתאפיין עם ישראל.

לא זו אף זו: גם במצבו האידיאלי יהיו בעם ישראל גוונים ובני גוונים שונים אף משונים... בברכת משה לישראל לפני מותו הוא מכריז "וַיְהִי בַיּוֹם הַהוּא שָׁבַט יִחָד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים ל"ג, ה). משה לא אמר יחד-ישראל אלא יחד שבטי ישראל כי השבטיות לא תתבטל. תמיד יהיו שבטים שונים או זרמים שונים... יש לשאוף שתשרור הרמוניה בין כולם, שיבקש כל פלג לראות את הטוב בחברו, ומתוך השונות תתהווה השלימות...

(מתוך חג האחדות והשונות, קיבוץ בארות יצחק, 1990)

מארכיון החגים הקיבוצי

שאלות לדיון

- המקור מתייחס לפערים דתיים ורוחניים. אילו שסעים ו/או פערים נוספים מפלגים את החברה הישראלית? ?
- האם לדעתכן/ם ניתן להסכים עם עמדת הכותב שיש ערך בשבטיות? איזה ערך יכול להיות לריבוי הזרמים? ?
- כיצד החלוקה לשבטים יכולה לתרום לקידום ערך השלום? (לדעתכן/ם או לדעת הרב לוביץ) ?

אושפיזין

נספח א

מקורות ללימוד

6 אז מי יישב איתי השנה בסוכה? | ד"ר ביטי רואי

במסורת היהודית מכירים אנחנו את המנהג להזמין אושפיזין לסוכה. בכל יום מוזמנת דמות רבת חשיבות להתארח בארוחת החג. דמות ווירטואלית, המרחפת בחללה של הסוכה, אך יחד עם זאת מוזמנת להסב עמנו לשולחן... מנהג האושפיזין מופיע לראשונה בספר הזוהר (על פרשת אמור), שם מסופר כי רב המנונא סבא, דמות פלאית שמופיעה לעיתים בזוהר, כשהיה נכנס לסוכה... היה מרים את ידיו, ואומר: שבו אורחים העליונים - שבו, שבו אורחי האמונה - שבו!

את הפסוק 'בסוכות תשבו שבעת ימים', הוא היה דורש לא רק על בני האדם שכאן, בני המשפחה הישובים לארוחת החג, אלא גם על אותן דמויות פלאיות רוחניות - 'אושפיזין עילאין': [...] יכנס אברהם... ועמו יצחק, ויעקב, משה אהרון יוסף ודוד.

על פי רב המנונא סבא, הישיבה בסוכה... מציינת שתי סדרות של אורחים... אורחים עליונים, אבל גם אורחים אחרים - מן העולם הזה ממש, ואפילו מהצד הפחות נוצץ שלו - אלה האורחים האמיתיים - העניים, הבודדים, השכנה בדלת ממול, והעולה החדש - כל אלה שאין להם היכן לחוג את החג ושנחנו מצווים להזמיןם 'לשבת' בסוכה...

הביטוי "אורחים עליונים" מתייחס לאושפיזין המסורתיים (אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרון ודוד), שהינם דמויות בעלות משמעות רוחנית או רעיונית בתרבות היהודית.

חשבו אילו "אורחים עליונים" היו מוזמנים בשמחה לסוכה שלכן/ם? (חשבו על דמות רוחנית, היסטורית, ספרותית, או על בת/בן משפחה, חברה וגם על אורחים מהצד הפחות נוצץ של החברה)

שאלות

נסחו שאלה אחת שהייתן/ם רוצים לשאול אותן/ם.

אין התעלות לגבהים הרוחניים אם אין היא מיוסדת עמוק על דאגה לזולת, והמפגש בעולמות העליונים מותנה במבט העיניים לזולת, בפתיחת הלב כאן ועכשיו, בדאגה ואחריות לתיקון העוולה ולעשיית צדק וטוב בעולם.

(מתוך: אתר קולך)

מה הכוונה במונח "התעלות לגבהים הרוחניים"? למה זו שאיפה חשובה?
איך הישיבה בסוכה בפרט, או חג הסוכות בכלל, תורמים לדאגה לזולת, לאחריות ולעשיית צדק?
מה דעתכן/ם על העמדה שאין התעלות רוחנית בלי צדק וטוב בעולם?

שאלות

גשם

7 ירידת גשמים – שמחה לכל העולם

הגשם הוא אחד ממאפייני החג. סוכות הוא המועד בו מקובל להתחיל להתפלל לגשם (למרות שהוא עלול להפריע ליושבים בסוכה). זה מעצים ומדגיש את חשיבות הגשם בתקופה זו. המדרשים הבאים עוסקים בגשם כתופעת טבע בעלת משמעות מיוחדת.

אמר רבי תנחום בר חייא: גדולה ירידת גשמים ממתן תורה, שמתן תורה שמחה לישראל, וירידת גשמים שמחה לכל העולם, לבהמה ולחיה ולעופות, שנאמר: "פָקְדַת הָאָרֶץ וּתְשֻׁקָהּ רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָה" (תהילים ס"ה, י).

(מדרש תהלים, מזמור קיז)

גדול יום הגשמים שאפילו גייסות [כוחות צבא גדולים] פוסקות בו [נעצרים], שנאמר: "תִּלְמִיּוֹת רִוּוּהוּ נַחַת גְּדוּדָהּ" (תהילים ס"ה, יא).

(תענית, דף ח עמוד ב)

שאלות

- מה הקשר בין גשמים לשלום לפי המדרשים?
- אילו ערכים נוספים מבטא הגשם לפי המדרשים?

